

LIPTÁK KATALIN

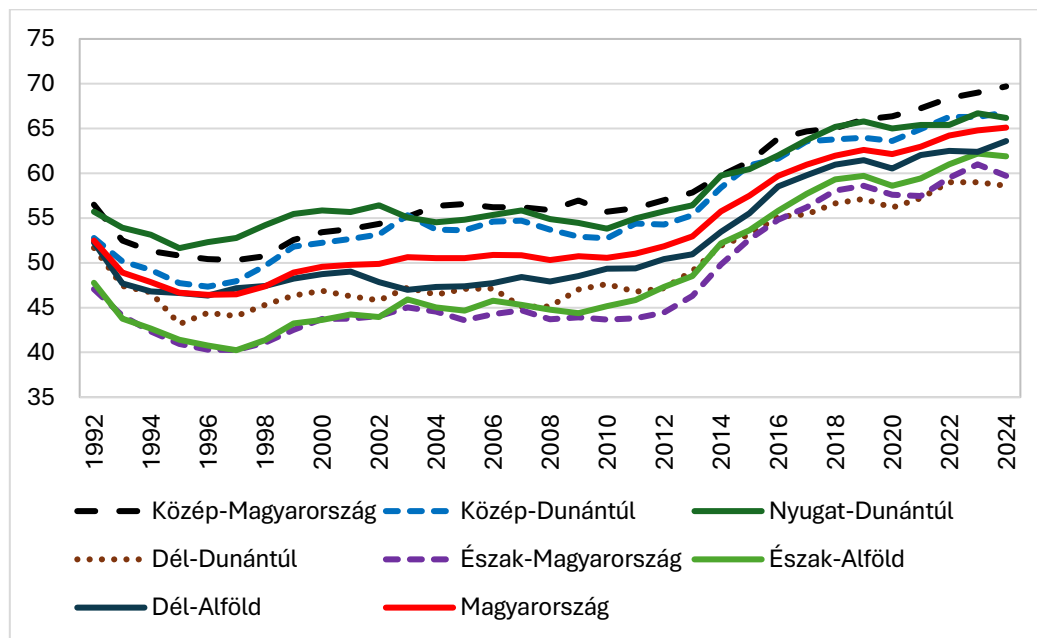
A MUNKAERŐPIAC REGIONÁLIS METSZETBEN A 2010-ES ÉVEKBEN

Magyarország esetében a regionális különbségek a rendszerváltás óta egyre fokozottabban vannak jelen mind a gazdaság, mind a társadalom területén, ez érvényes a munkaerőpiacra is. Gyakran felvetődik a kérdés, hogy a 2008. évi gazdasági válság milyen mértékben erősítette fel a regionális diszparitásokat hazánk térszerkezetében és az „egymillió új munkahely” megteremtése, mint kormányzati cél mennyire volt eredményes. A tanulmány célja, hogy a hazai járássok pozícióit regionális metszetben néhány statisztikai adaton keresztül áttekintse, reflektálva az egymillió új munkahely megvalósulásáról kialakult vitára.

Bevezetés

A 2011-ben célként kijelölt „egymillió új munkahely” létrehozása tíz év alatt magasztos és fontos cél volt, sajnos a teljesülése hiányos maradt (Bagó, 2025). Magyarországon a régiók között fennálló területi, gazdasági és társadalmi különbségek évtizedek óta tartó kezelendő problémaként vannak jelen a hazai területpolitikában (Molnár et al., 2024; Dániel et al., 2021). A kormányzat figyelme az Európai Unió csatlakozást követően a lemaradó, leszakadó térségekben a területi különbségek csökkentésére, a vidéki térségekben az elnéptelenedés megállítására, a konvergenciára és a felzárkóztatásra irányul, miközben a versenyképes területek versenyképességének a megőrzése és fokozása a másik cél (Rechnitzer & Smahó, 2016). Ezek a problémák az EU csatlakozás óta folyamatosan jelen vannak és a munkaerőpiaci fokozódó problémákkal kiegészülnek. Az 1. ábra a hazai régiók foglalkoztatási rátájának változását mutatja 1992-2024 között.

1. ÁBRA: FOGLALKOZTATÁSI RÁTA (%) A 15-74 ÉVES NÉPESSÉG KÖRÉBEN, 1992-2024

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

Lipták Katalin habilitált egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Munkaerőpiac és Foglalkoztatáspolitikai Tanszék

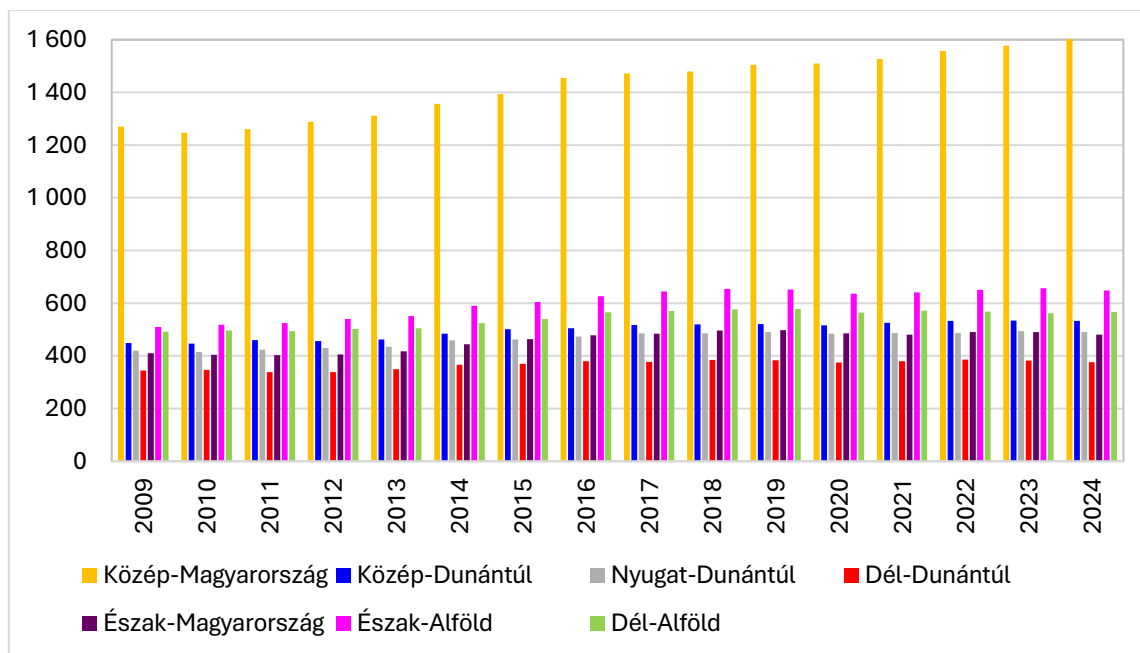
A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

A régiók között fennálló különbségek az elmúlt évtizedekben nem változtak jelentősen. A foglalkoztatási ráta esetében a legrosszabb helyzetben az Észak-magyarországi és az Észak-alföldi régiók találhatók. A rendszerváltás utáni alacsony foglalkoztatási szint 1997-től növekedést mutatott, majd a 2008. évi gazdasági válság újabb visszaesést eredményezett. A 2009-ben bevezetett Út a munkához közfoglalkoztatási program, majd a teljes közfoglalkoztatás 2011. évi újraszervezése munkát adott a hátrányos helyzetű vidéki térségekben élő alacsony iskolai végzettséggel rendelkező többgenerációs munkanélkülieknek (Csoba, 2010). A közfoglalkoztatás gyakran alkalmazott aktív foglalkoztatáspolitikai eszköz megfelelő lehetőség azokon a településeken, ahol korlátozottak a munkalehetőségek vagy egyáltalán nincsenek (Ördögh, 2002; Cseres-Gergely & Molnár, 2014; Koltai, 2014; Váradi, 2015; Mélypataki, 2017). A közfoglalkoztatási program megítélése párázs vitát eredményez a kutatók körében is. Az éles kritikák mellett néhány települési jó gyakorlat kialakult. A közfoglalkoztatásból való továbblépés lehetséges módjainak keresését kell szem előtt tartani. A közfoglalkoztatásból a szolidáris gazdaság irányába kell továbblépni (G. Fekete & Lipták, 2014). A vállalkozáshiányos, hátrányos helyzetű és elmaradott térségekben a közfoglalkoztatás nem elégséges megoldás, egyre több szociális szövetkezetre és társadalmi vállalkozásra lenne szükség (a szerző habilitációs értekezésében erre többször utalt).

A gazdasági válságot követően 2013 óta folyamatos növekedés tapasztalható a foglalkoztatási ráta esetében (Kiss & Orosz, 2024). A Munka Törvénykönyvének 2012-es módosítása rugalmasabbá tette a munkáltatók számára a foglalkoztatást. Bevezetésre került az egyszerűsített foglalkoztatást (pl. mezőgazdaságban, turizmusban). A szociális ellátásokhoz szigorúbb munkakeresési feltételeket társítottak, így többen léptek be a munkaerőpiacra. A gazdasági növekedés 2013-tól folyamatosan új munkahelyeket is generált az ipari szektorban. A népességben belül növekedett a gazdaságilag aktívak aránya és a nyugdíjkorhatár fokozatos emelése is hozzájárult ahhoz, hogy többen maradtak gazdaságilag aktív státuszban.

A 2. ábra a foglalkoztatottak létszámának változását mutatja a 15-74 éves népesség körében.

2. ÁBRA: FOGLALKOZTATOTTAK SZÁMA (EZER FŐ) A 15-74 ÉVES NÉPESSÉG KÖRÉBEN, 2009-2024

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

A fejlett Közép-magyarországi régióban a foglalkoztatottak száma 2,5-szerese a többi régió foglalkoztatottjainak. Ez a hatása folyamatosan növekedett az évek alatt. A magyarországi teljes

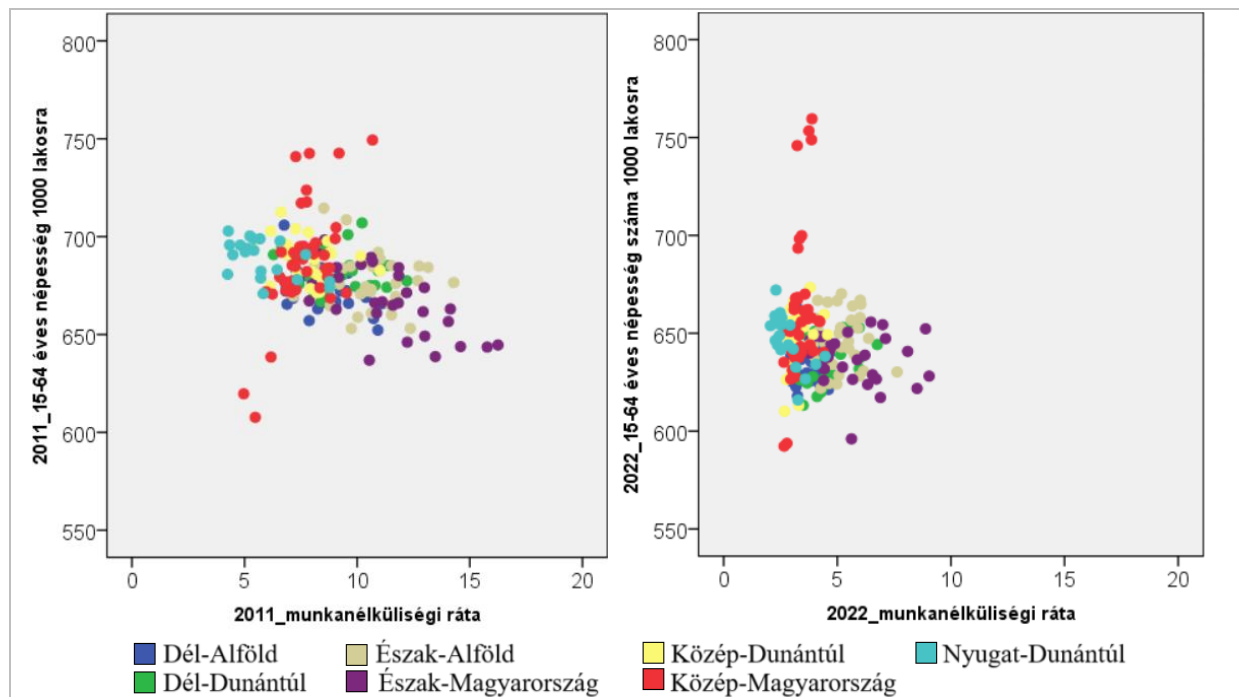
foglalkoztatotti létszám 2011-ben a KSH adatai alapján 3 902 983 fő volt, 2021-re 4 609 726 főre növekedett, azaz 706 743 fővel nőtt a foglalkoztatottak száma. Ez messze elmarad az „egymillió” céltól. Bagó (2025) tanulmányában végig számolja, hogy a foglalkoztatottak létszámának növekedése jóval kevesebb, mert a külföldön dolgozók és a közfoglalkoztatásban dolgozók létszámának levonásával látható a valós munkahelyteremtés, ami közel fél millió.

A járások pozíciója országos relációban

A 2008. évi gazdasági válságot követően a magyar munkaerőpiac a 2010-es évek közepére stabilizált, viszonylag alacsony munkanélküliségi rátával, de még mindig jelentős regionális különbségekkel. A fennálló regionális különbségek az Európai Unió csatlakozás ellenére sem csökkentek jelentősen sem gazdasági, sem társadalmi szempontból. A magyarországi fejlesztéspolitika, területpolitika és foglalkoztatáspolitikai céljai között mindig szerepel a régiók konvergenciájának erősítése, a hátrányos térségek felzárkóztatása és az új munkahelyek teremtése. Sajnos a leszakadó térségek továbbra is leszakadó kategóriába tartoznak és a munkahelyteremtések is jellemzően a fejlett centrum térségeket érintik. A koronavírus-járvány 2020-2021 között hirtelen és érzékelhető módon megváltoztatta a munkaerőpiac állapotát a turizmus és a vendéglátási területen, a korábbi válság az építőipari és járműipari szektorált érintette). A következőkben a 2011. évi és a 2022. évi népszámlálási adatok alapján végzett a szerző összehasonlítást a regionális különbségeket vizsgálva.

A) A munkanélküliségi ráta jelentősen csökkent a két népszámlálási időszak között. COVID-19 válságot követően stabil munkanélküliségi állapot jellemezte az országot.

3. ÁBRA: A JÁRÁSOK POZÍCIONÁLÁSA (MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA ÉS A 15-64 ÉVES NÉPESSÉG)

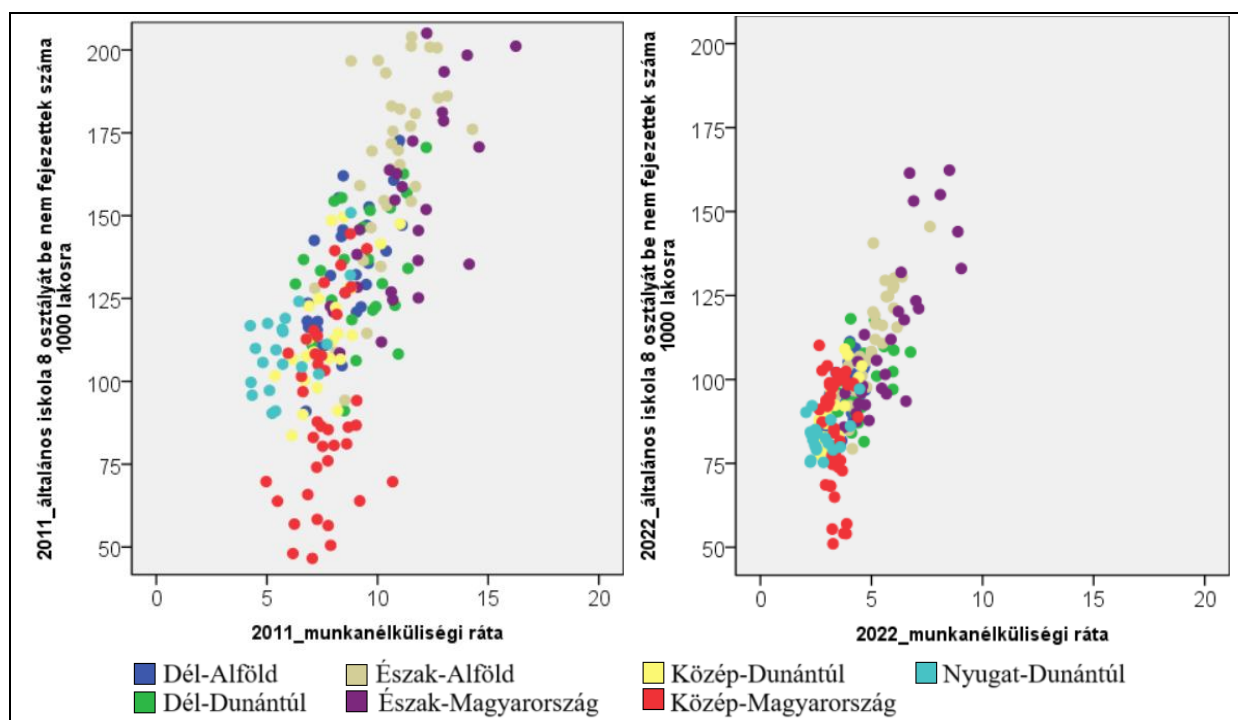
Forrás: Saját szerkesztés KSH népszámlálási adatai alapján

Magyarország népességszáma az elmúlt 11 évben jelentősen csökkent, a 15-64 éves munkaképes korú népesség esetében a járások sokkal zártabb halmazt alkottak 2022-re (3. ábra). A munkanélküliségi ráta 2011-ben bizonyos járások (Gönci, Encsi) esetében a 15-16%-ot is elérte, ami a

szigorú foglalkoztatáspolitikai intézkedéseknek és az új munkahelyteremtéseknek köszönhetően 2022-re 9,04%-ra csökkent (Ózdi járás).

B) Az alacsony iskolai végzettség a hátrányos helyzetű térségekben jelentősen nem javult az elmúlt 11 évben.

4. ÁBRA: A JÁRÁSOK POZÍCIONÁLÁSA (A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA ÉS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 8 OSZTÁLYÁT BE NEM FEJEZETTEK)

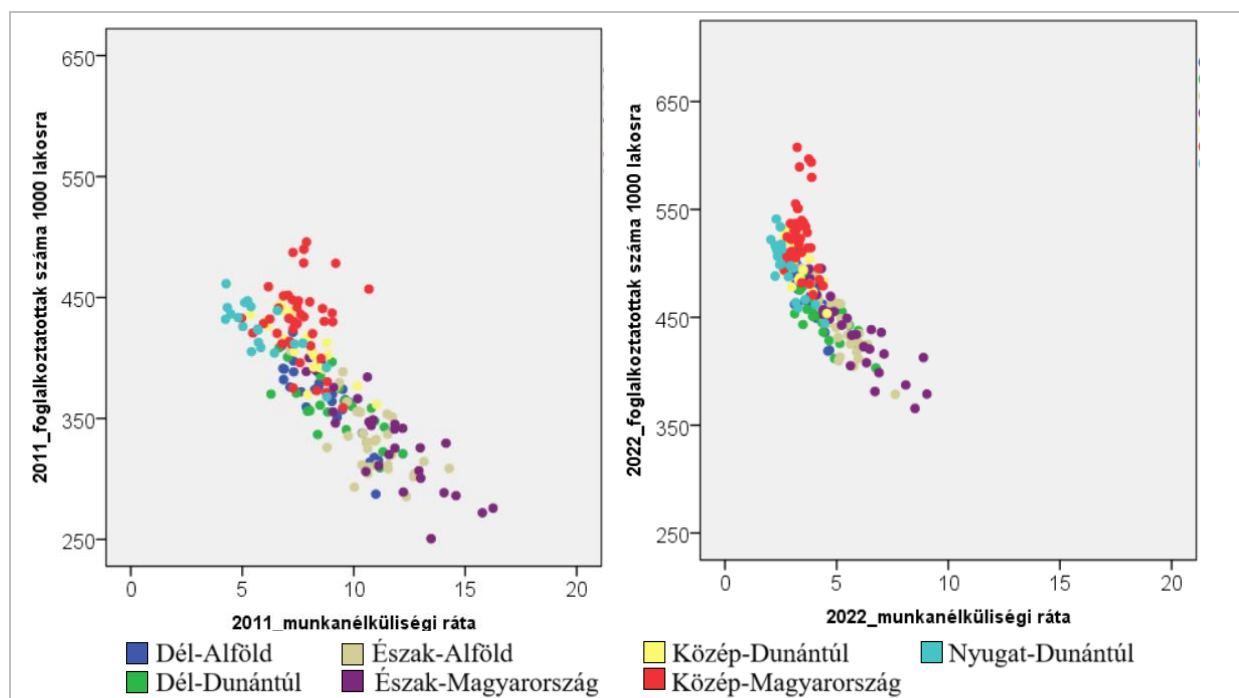
Forrás: Saját szerkesztés KSH népszámlálási adatai alapján

Az alacsony iskolai végzettség, a 8 általánost be nem fejezettek száma 1000 lakosra vonatkoztatva az elmúlt 11 évben jelentősen nem javult, amely az Észak-magyarországi és az Észak-alföldi régió tartós problémája (4. ábra). Országosan a legmagasabb értékek 2011-ben a Cigándi (218 fő 1000 lakosra vonatkoztatva), az Encsi (214) és az Edelényi járásban (204) voltak. 2022-re javult a mutatószám értéke, az országos maximum már „csak” 162 fő volt 1000 lakosból (Encsi járás), 161 fő az Edelényi járásból és 155 fő a Cigándi járásból, akik a 8 általános iskolát sem fejezték be.

Az írni-olvasni nem tudás ezekben a térségekben sajnos létező probléma és a többgenerációs munkátlanság nem segíti a tanulási motivációt sem, főleg az aprófalvas térszerkezetű, roma lakosokkal nagyobb arányban rendelkező járásokban. Erre a következtetésre jutott Kocziszky – Szendi (2021) tanulmányában, a humán tényezők (iskolázottság, foglalkoztatottság) esetében kiemelkedően fontos szerepe van az értékrendnek. A statisztikák azt igazolják, hogy azokban a térségekben, ahol alacsony volt az iskolázottság ott az elmúlt években alacsony maradt a komplex fejlettségi mutató, érdemi pozitív változással rövid távon sem lehetett számolni. A kitörési pont sokak számára a közfoglalkoztatásban kimerül. A szerző véleménye szerint a munkanélküliségi probléma tartós megoldása az oktatás és a képzés lenne hosszabb távon várható eredményekkel.

C) A munkanélküliségi ráta és a foglalkoztatottak létszámának az alakulása jól szimbolizálja az létrejött új munkahelyek számosságát és a járások esetében a konvergenciát.

**5. ÁBRA: A JÁRÁSOK POZÍCIONÁLÁSA
(A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA ÉS A FOGLALKOZTATOTTAK SZÁMA
1000 LAKOSRA VONATKOZTATVA)**

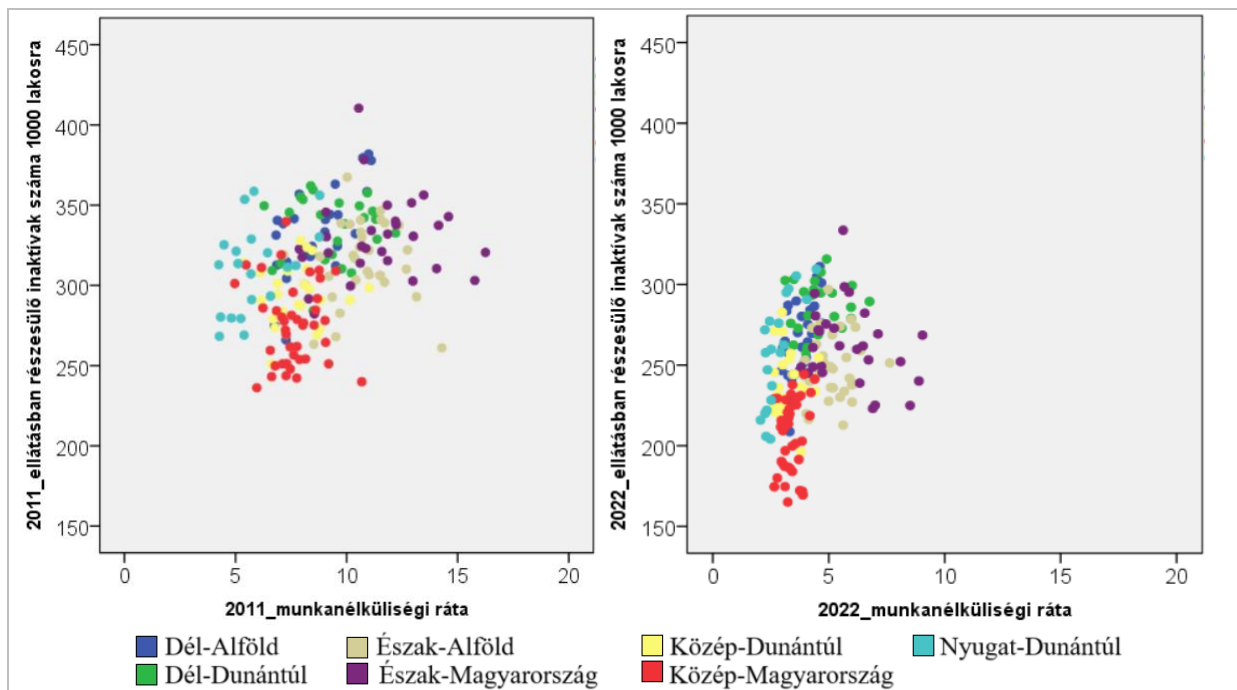
Forrás: Saját szerkesztés KSH népszámlálási adatai alapján

Az 1000 lakosra számított foglalkoztatottak száma a főváros egyes kerületeiben volt a legmagasabb mindkét népszámlálási évben (496 fő és 607 fő) (5. ábra). A legalacsonyabb értéket 2011-ben a Cigándi járásban (251) fő, majd 2022-ben az Encsi járásban (365 fő) mérték.

A foglalkoztatottak számának változása a munkanélküliségi ráta függvényében jól mutatja a járások konvergenciáját és összerendeződését, a területi különbségek mérséklődése tapasztalható, amely a gazdaság kiegyensúlyozottabb működését mutatja. Ennek a folyamatnak az okai összetettek, a főváros térségében a versenyképesség miatt egyre több új munkahely jött létre, jobbak az infrastrukturális adottságok, amelyek vonzzák a munkaerőt ebbe a régióba. Ezzel párhuzamosan az elmaradott járásokban magasabb a munkanélküliség, kevés a beruházás, és jellemzőbb az elvándorlás, ez mind csökkenti a foglalkoztatottsági arányt (Kiss & Orosz, 2024). Az elmúlt években több hazai és uniós program irányult a leszakadó térségek felzárkóztatására, ezek hozzájárultak a munkanélküliségi ráta csökkenéséhez és a foglalkoztatottság növekedéséhez.

D) Az ellátásban részesülő gazdaságilag inaktívak száma 1000 lakosra vonatkoztatva jelentősen csökkent az elmúlt években.

6. ÁBRA: A JÁRÁSOK POZÍCIONÁLÁSA (A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA ÉS AZ ELLÁTÁSBAN RÉSZESÜLŐ INAKTÍVAK SZÁMA 1000 LAKOSRA VONATKOZTATVA)

Forrás: Saját szerkesztés KSH népszámlálási adatai alapján

Mindkét népszámláláskor az Észak-magyarországi régióban található Pétervárái járásban volt a legmagasabb az ellátásban részesülő inaktívak száma 1000 lakosra, 2011-ben 410 fő, 2022-ben 334 fő volt (6. ábra). Szintén magas volt a Cigándi, Encsi és Edelényi járásokban is az ellátásban részesülő inaktívak száma. A helyzet 2022-re kissé rendeződött, az összes járás esetében érzékelhető egy összerendeződés, kevesebb a kiugró érték. A hazai munkaerőpiac egyik máig megoldatlan témaköre a gazdaságilag inaktívak visszaintegrálása a munkaerőpiacra, természetesen azoknál, akiknél még erre lehetőség van (nem tanuló és nem dolgozó fiatalok körében).

Összegzés

A fent ismertetett munkaerőpiaci adatok csupán egy-egy pillanatképet mutatnak a magyarországi folyamatokról, de alkalmasak az elmúlt tíz év változásainak szimbolizálására. Az „egymillió munkahely” koncepciója jó gondolat volt, de a célzottabb foglalkoztatáspolitikai intézkedések talán még indokoltabbak lettek volna. Feltételezhetően a szociális, szolidáris gazdaság irányába történő elmozdulások további támogatása új munkahelyekkel és a vidéki térségek erősebb felzárkóztatásával járhatott volna.

Irodalomjegyzék

- Bagó J. (2025). Észrevételek az „egymillió új munkahely” (nem) teljesüléséhez. *MunkaügyiSzemle.HU* 2025 május, <https://www.munkaugyiszemle.hu/eszrevetelek-az-egymillio-uj-munkahely-nem-teljesulesehez>
- Cseres-Gergely Zs., & Molnár Gy. (2014). Munkapiaci helyzet a közfoglalkoztatásból való kilépés után. In: *Munkaerőpiaci tükrő, 2014*. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, pp.143–153.

- Csoba J. (2010). A közfoglalkoztatás régi-új rendszere. Útközben az „Út a munkához” programban. *Esély*, 12(1), 4–24.
- Dániel Z. A., Molnár T., & Molnárné Barna K. (2021). Koronavírus-járvány a V4-országokban – társadalmi, gazdasági hatások, regionális összefüggések, kormányzati beavatkozások. *Területi Statisztika*, 61(5), 555–576.
- Dániel Z. A. (2016). Az Unió vissza nem térítendő források hatása a gazdaságilag hátrányos régiók vállalkozásainak konvergenciájára. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 26(221), 21–32.
- G. Fekete É., & Lipták K. (2014). *Közfoglalkoztatásból szociális szövetkezet?* In: Lukovics M. & Zuti B. (szerk.): A területi fejlődés dilemmái. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Szeged, pp. 123–142.
- Kiss Zs., & Orosz D. (2024). *A foglalkoztatottság területi különbségei Magyarországon a COVID idején*. In: Veresné, Somosi Mariann (szerk.): A tudományos tanácsadás lehetőségei a gazdaságtudományok területén: a MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottság tanulmánykötete, pp. 49–59.
- Koltai L. (2014). A közfoglalkoztatottak jellemzői. *Munkaügyi Szemle*, 57(3), 60–69.
- Mélypataki G. (2017). A mezőgazdasághoz kapcsoló idényjellegű és közfoglalkoztatási jogviszonyok jellemzői. *Agrár-és Környezetjog*, 23(2), 64–90.
- Molnár T., Dániel Z. A., Molnárné Barna K., & Kozma D. E. (2024). Trends in the Czech and Hungarian labour markets from a regional perspective, especially in light of the two recent crises. *Regional Statistics*, 14(3), 566–588.
- Ördögh S. (2002). Kiszorítja-e a közcélú munka a közhasznú munkát? *Munkaügyi Szemle*, 15(1), 12–22.
- Rechnitzer J., & Smahó M. (2016). *Területi politika*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Váradi M. M. (2010). A közfoglalkoztatás útjai és útvesztői egy aprófalvas kistérségben. *Esély*, 21(1), 79–100.
- Váradi M. M. (2015). Szegénység, projektek, közpolitikák. *Tér és Társadalom*, 29(1), 69–96.
- Váradi M. M. (2016). Értékteremtő közfoglalkoztatás periferikus vidéki terekben. *Esély*, 22(1), 30–56.